

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

01 2065 9974 UB AMSTERDAM

ADVYS
OP DE
PRESENTATIE
VAN
PORTVGAEEL.

Het Eerste Deel

THE
JOURNAL OF THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE

Vol. 11
Part 1
1911

ADVYS

Op de Presentatie van Portugael.

HET EERSTE DEEL.

Lhoewel dat onlangs door seker Liefhebber van Vrede, by sijn *Vertoogh* aan de *Hog: Mog: Heeren Staten Generael* genougsaem ende ten vollen is aen-gewesen en vertoont, dat het best waer met Portugael te accorderen, haere presentatie aen te nemen, en de Brasilsche questien met vriendschap te slechten, ende dienvolgens de West-Indische Compagnye in haer onbchoorlijk Voor-stel, Versoeck, en onrijp Oordeel geen gehoor noch geloof te geven: Ende dat selfs seker wracckgierigh Persoon haer creatuyr, daer tegens sijn wel *korte*, maer oock slechte *Observatien* schryvende, hem daer inne soo benart heeft gevonden, dat hy geen raet wetende desselfs Lief-hebbers redenen en argumenten, ja selfs niet de alder-minste te beantwoorden, in plaetse van dien den *Autheur* is op't lijff ghevallen, en dat met alderley leughenen, schelt-woorden, en een deel ydel gesnater buyten propooft en questie niet eens rakende, meenende also hem selven daer me-

de wel gequeten te hebben, ghelijck foodanige Schryvers en Snappers sulcx alijt gewoon zijn, en voor gebruyck hebben; soo dattet wel niet noodigh was des voorsz Lief-hebbers goe-
de intentie en meeninge vorders te seconderen: Maerallo ick
sie dat dies niet teghenstaende noch veel Luyden met dit on-
verstant swanger gaen, dat sy liever d'Oorloge als de Vrede met
Portugael sagen, en deselve naer haer vermogen soecken uyt te
wercken; soo heeftet my noodigh ghedacht sulcx noch ten
overvloed te doen, en dat distinctelijck, endedienvolgens mijn
Redenen en Motijven in *Drie bysondere Deelen* af te deelen, en
alle Lief-hebbers van Vrede, en trouwe Patriotten van desen
Staet voor te draghen, slaende alle te samen op de Presentatie
van Portugael, of desselfs Ambassadeur sijn Excell: des Heeren
Francisco de Sousa Continho, welcke aengaende ick van dat advijfs
ben, dat men deselve behoort aen te nemen: Ende sal ick in dit
EERSTE DEEL mijn segghen sonderen uyt de natuyre
van 12 *verscheyde Considerationen van Staet*, die ick by ordre sal
verhalen: Mitsgaders uyt *de Presentatie van Portugael self*, van
dewelcke ick de nature mede beschryve. In het TWEEDE
DEEL sal ick met 12 Redenen bewysen dat de *Eeren Reputatie*
deser Landen daer is aen gelegen. *Item*, met 12 gelijcke Rede-
nen, dat *den dienst der selver* sulcx mede vereyft. *Item*, met 12
Redenen, dat het selve noodigh is, *om dat d'Ingesetenen van dien*
daer is aen gelegen. *Item*, met 6 Redenen, dat *de welstande en be-*
houdenis van d'Oost-Indische Compagnie sulcx betreft. En eyntlijck
mede met 12 Redenen *die vande VVest-Indische Compagnie*. En
in het DERDE DEEL sal ick mijn gefustineerde of advijfs be-
krachtigen uyt *de Proceduyren die Portugael sal in handen nemen*
by aldien dat men deselve niet aenneemt, en liever d'Oorloge in Brasil
met haer heeft als de Vrede. *Item*, uyt *de weder-legginge van 12*
Objectien, die van d'een en d'ander werden by gebracht. Ende eynt-
lijck .

lijck mede uyt sekere Voorflagh, die men voor desen tot dienst van de West-Indische Compagnye, ende ghemeene welvaert deser Landen, en alle Ingesetenen van dien, hadde behooren in't werck gestelt te hebben, ofte die men als noch soude kunnen in't werck stellen. Versoekkende op alle Personen die dese myne Schriften sullen komē te lesē, dat sy 'tselve met een onpartydich gemoet en sonder vooroordeel willen doen; en dan daer van, na haer groote discretie gelieven te oordeelen, ende met my sulx gevoelende, 'tselve, na haer vermogen te helpen bevorderen: Insonderheyt versoeck ick mede, dat sy geen acht ghelieven te slaen op een hoop onverständige Menschen, die meer woorden over haer hebben als gefonde redenen, die veelicht een deel leughens en lasteringen op my, gelijk als op de voorz. Lief-hebber sullen werpen om de kracht en loop van dese mijne Schriften te stuyten: Want behalven dat ick deselve Weder-sprekers, Lasteraers, en Leugenaers houde voor geen oprechte Patriotten, noch die de eer, reputatie en dienst deser Landen, de welvaert der Ingesetene, mitsgaders de welstant en behoudenis van d'Oost-Indische Compagnye inder daet lief hebben, en soecken, soo verklare ick daer en boven voor Godt, die alle herten kent, met dese mijne Schriften niet anders voor te hebben als 'tgunt voorz, en dat ick niet de alder-minste Obligatie hebbe, jae niet soo veel als de waerdye van een spel, aen Portugael, of haren Ambassadeur, om t'haren faveur dit te schrijven. Ende dat ick my houde (sonder roem gesproken) soo goeden Patriot te zijn van onsen Staet, en 'tgeene hier boven meer is gheseyt, als yemant die daer leeft, ende die voor desen daer van overvloedige preuven heb ghedaen, die ick, om redene, nu niet en sal verhaelen.

Maer dat alles over gheslaghen, ende ter sake komende, laet ons de voorz. 12 *Consideratien van Staet* by ordre gaen verha-

ten, ende alle onpartijdige Verftanden voor-draghen; uyt de nature der felver ick befchuyte, dat men de presentatie van Portugael, mijns achtens, behoort aen te nemen, als namentlijk;

I.

Men moet weten wat daer is de ziel of tleven van defen Staet, of waer in eygentlick of voornamentlick defelve beftaet: Namentlick, inde trafique en commercie die fy heeft, foo binnen als buytens Lands, met alle andere Volckeren en Natiën, niet alleen van E U R O P A, maer oock mede van de andere drie Deelen des Werelts; en dat de felve buyten alle twijffel de eenighe oorfpronck en fonteyn-ader is, waer door defen Staet foo machtich en rijk, foo heerlijck en aensienlijck, foo glorieus en vermaert, foo geacht en geeert, en foo omsien en ghevreest is gheworden by elck een; Dat daer door alleen onse Steden foo vergroot, en met foo veel prachtige Ghebouwen en Huyfen verciert zijn; Dat defelve is de eenighe oorfake dat het heele Landt vol is van rijke en machtige Luyden, waer van een groote menichte ter sake van dien, om haer middelen te beneficeren, hier te Lande zijn komen wonen, ghelijck noch alle dagen gefchiet; Dat by ons werden gevonden meer fchatten, foo aenghelt, juweelen, en alderhande Koopmanschappen, als in alle de rest van de Werelt; Dat defelve is toe te fchrijven en te dancken, van dat de Regeringe des Lants van tijdt tot tijt foo veel Penninghen tot kleynen Interesse van haer Ingefetenen, op haer fimpel Obligatie heeft gekregen, en noch dagelijcx, foo veel fy begeert, krijgt, tot uyt-voeringe van haer Delfeynen, offware Krijghen; een middel die noyt eenigh Potentaet, noch Prins, noch Republijck oyt fijn leven foodanigh ghadaet heeft als defen Staet, ende waer door alleen door

door de genadige segeninghe Godes, sy den Koningh van Castilien heeft tot reden gebracht, en gelukkig haer querelle met hem uyt-gevoert; Dat deselve is de eenige Baer-moeder van de Oost en West-Indische Compagnien, die men hier te Lande, tot af-breuck van Castilien, eer en glans van de Regeeringe, en tot vergrootinge van de gemeene welvaert deser Landen heeft op-gerecht, mitgaders van alle Ambachten, kostelijke hantwercken, manufacturen, alderhande kunsten en wetenschappen, die men hier siet exerceren: Eyntlijk, dat alle vaste Goederen hier te Lande soo hoogh in prijs zijn gestegen, en soo willigh zijn, gelijk alle 't selve in seker Tractaet in twintigh besondere Considerationen in't langh en breedt voor desen, by seker Lief-hebber is vertoont.

I I.

DA T daeromme by de Hooghe en Laege Regeeringhe des Landts, mitgaders by de respectie Magistraten en Regenten des Landts wel speciale forge staet te dragen voor de conservatie van de Commerce en Traficque deser Landen, jae als selfs voor de Unie en Religie van dien; Zijnde buyten alle weder-spreken waerachtigh, dat soo desen Staet die verliest dat sy niet eenē sal verliezen haer macht, aensien, eer en respect, ende noodsaekelijck vervallen onder 't geweld en gebiedt van eenigh vreemt Potentaet, als haer onmoghelijk zijnde sonder deselve haer te maineeneren, daer van sy, menschlycker wyse gesproken, geen noodt van en heeft soo lange sy de Commerce, die sy nu heeft, conserveert. Dat oock buyten alle twyfel de Hoogh-Mog: Heeren Staten Generael, Syn Hoogheyt de Heere Prince van Oranjen, haer Ed: Groot Mog: de Heeren Staten van de respectie Provintien, mitgaders der-selver parti-

particuliere Magistraten wel speciale en serieuſe ſorghe (onder correſtie) behooren te draghen , ſoo tot de vergrootinghe en uytbreydinge van dien, als omme in tijds af te weerē en wech te nemen alle 'tgheene dat eenichſins deſelve contrarie is, ofte waer door dat haer eenigerhande verminderinge, ſchade of beletſel ſoude moghen toe-komen , jae omme wel ſtudieuſelyck daer op te letten, en haer werck daer van te maecken , dewyle daer ſoo veel is aen gelegen , als hier vooren gheſeyt, en dat te meer, om dat de fouten, dien aen-gaende gecommiteert, ſeer ſelden zyn te remedieeren, als die veroudert zyn, als met veel exempelen ſoude connen werden aen-gewefen.

I I I.

DA T Portugael is abſolut het beſt gelegen Landt van de geheele Werelt tot de Commecie van Spanjen, Italien, Turkeyen, Barbaryen, Grieken-lant, Braſilien, Genea, Capo Verde, Angola, Ooft en Weſt-Indien, Canariſche en Vlaemiſche Eylanden, &c. Dat oock deſelve Natie of Portugelen alle andere Natien, ſelfs oock ons Luyden verde te boven gaet en over-treft in alle qualiteyten die in perfecte Koop-luyden en Negotianten van noode zyn, en inſonderheyt om de Negotie en Commecie in eer en reſpect te houden, te conſerveren, en haer profijt daer mede te doen; Ghelyck mede om in alle de ghenoomde Weſterſche Landen Collonien te planten van haer eygen Natie, en die te bevolckeren, tot dienſt en wel-varen van haer Vaderlandt, verſekeringhe der ſelver Traficque, en om deſelve te beter te maintaineren; Dat mede Portugael niet alleen abundantie heeft van goede ende ghe-experimenteerde Schippers, Stier-luyden en ander zee-varendt Volck, maer die haer oock inſonderheyt met grooten luſt en yver, en ſeer

feer gewilligh buyten haer Landt in de voor-noemde verre gelegen Landen, en der selver Voyagien laten employeren, sulcx dat men met waerheyt seggen mach, dat sy daer inne de eerste zijn van alle Natien des Werelts, ende de Ontdeckers van alle de genoemde Landen te water; Dat mede het voorsz Landt van Portugael is een groot en machtich Rijck, en vol rijke en machtige Luyden, door de groote en treffelycke Negotien die het selve over de hondert en vyftich jaren ghehadt heeft. In somma, dat het selve, of d'Inwoonders van dien, machtich en capabel zyn, en daer toe de alder-beste ghelegentheyt hebben, veel beter als wy, om de generale Westersche Negocie van de gantsche Werelt te exerceren, ende die oock studieuselick daer nae trachten om deselve te bekomen; Sulcx dat wy voor niemant meer, dien aengaende, bevreesst, bekommert, of forchvuldich moeten zyn, als voor haer: zynde niet eens oock daer aen te twyffelen, of sy practiseren dach en nacht om haer verloren Trafycque, of die wy haer hebben ontrocken, en haer oude Collonien in Brasil en Angola ons wederom afhendich te maken, of t'ontnemen, als wel kennende de groote importantie van dien, soo wel als wy; en dat daeromme te meer om dat, gelyck oock onsen Staet, de welvaert van haer Landt meerendeels in de Negocie en Commercie is bestaende.

IV.

Datter tusschen het voorsz Ryck van Portugael endesen Staet tot noch toe maer is ghemaect een Trefes of Stilstant van Wapenen voor thien Iaren, waer van al ses Iaren zyn verlopen: En dat wy niet verskert zyn, de Heer Ambassadeur van Portugael comende te vertrecken, sonder met hem een generale Vrede op't nieuw wederom te besluyten, dat wy immermeer, ten zy met groot disavantagie, daer toe sullen

B

con-

connen comen, namentlick op alſulcke favorable conditien alſmen nu wel ſoude connen doen, en daer aen onſen Staet op het hoogſte is gelegen: gelyck dat hier na breeder ſal blyckê.

V.

DAT eyghentlyck, of inder daet'tvoorſz Ryck van Portugael aen deſen Staet, en wederom deſen Staet aen't Rijck van Portugael ſoo groote offenſien heeft ghegheven, gheduyrende de voor-noemde Trefves tuſſchen ons beyde op-gherecht, ghelijck noch daghelycx gheſchiet, dat die ſuſſilant zyn om daer over met malcanderê in een generale openbare Oorloge te treden, ſulcx dattet maer alleene hangt aen de wille van d'e'en of d'ander om ſulcx te beginnen, die daer het meeſte voordeel by ſiet te doen; behalven dat reciproquelyck aen beyde zyden ſeer wel elcx goet recht gedifputeert en ghedefendeert can werden: ſoo dat daer niet is aen te twijffelen, of tuſſchen deſen Staet en Portugael ſal eer langh een wreede Oorloge ontſtaen, by aldien de gerefen miſverſtanden niet by tijds, door een naerder Contract van Vrede, werden wechgenomen.

VI.

Datter van ouds niet alleen tuſſchen de Nederlanden en Portugael in't ghemeen groote correfpondentie, vriendſchap en commercie is geweeſt en geëxerceert, maer oock dat in't beginſel van deſen Staet, by de regeeringe van den Doorluchtighen Vorſt en Koninck *Don Sebaſtiaen*, en daer naer, tot dat den Koningh *Philips van Caſtilien* dat Rijck in-nam, d'Ingheletenen van dien aldaer traficquerende, veel groote en byſondere vrientſchappen in Portugael hebben genotê, en grooten Koop-handel aldaer gedreven, tot merckelycke voordeel van deſen Staet: Ende of wel die onêrvaren Schryver van de

Weſt-

West-Indische Compagnye in zijn arme *Observatien*, onlangs in druck uyt-gegeven, 'telve wel stoutelyck en onbeschaemt derf tegen-spreken, segghende wel expresselijck, *Dat hy voor bem niet kan bedencken waer dat men dat soude konnen vast maken, noch wat preube men daer van soude konnen by brengen.* Soo wil ick tot weder-legginghe van sulck onverstandich spreken, alleen het oordeel en segghen van haer Ho: Mo: de Heeren Staten Generael by-brenghen, staende in't Tractaet dat sy in't laer 1641. met de Heer *Tristao de Mendosa Furtado*, Ambassadeur en Raed van den Doorluchtichsten, Groot-machtichsten *Don Iohan de Vierde* Koning van Portugael ende desen Staet is op-gherecht: daer inne haere Hoogh: Mogende wel rondelyck verclaren en bekennen, *dat sy gaet gevonden hebben, tot bevorderinghe van't gemeene beste, het voorsz Tractaet te maken, en (NOTA) te laten revideren de oude vrientschap, correspondentie en bandel, die tusschen de Heeren Koningen van de Kroone van Portugael en de Neder-landen over en weder over van ouds is gheweest.* Wyfende den selven Ignorant en alle sijns gelijcke voorts na de Historyen, die daer overvloedich van ghetuygen, ende alle oude Spaensche Handelaers, of der selver Boecken van Negocie.

VII.

Dat Portugael nu ter tijt, soo veel niet en is ghelegen aen de vrientschap en goede correspondentie van desen Staet als wel ons aen de vriendschap van Portugael; voornamentlijck dewyle dat wy haer noch in ons Tractaet van Vrede met den Koningh van Castilien niet en hebben gecompheendeert, noch eenighe instantie, beneffens sijn Majest: van Vranckrijck tot Munster willen doen, om voor haer een Trefves van vyf-en-twintich of dertich jaren te bekomen; Ter saecke van 't welcke Portugael de vrientschap van desen Staet meerendeels heeft ghesocht, als oock, omme by foute van dien, groot en merckelyck secours van ons te hebben teghen Castilien, het

welcke alfoo haer het felve is gefailleert, fy gheen sonderlinghe redenen en heeft, om de vrientschap van desen Staet seer t'amplecteren, maer veel eer het contrarie te soecken, als hier naer breeder sal werden aen gewesen; want alles wat haer tot haer Navigatien en Commerciën van Oost-Indyen, Brasilien, mitsgaders haer particulier nootdrift, soo van Koorn, Ammunitie van Oorlogh, als andersins betreft, heeft sy meerendeels van haer selfs; voorts wat haer gebreeckt can sy tot contentement uyt *Engelant, Vranckryck, Oostlant, Italiën, Sweden, Denemarcken*, en andere Landen krygē, sonder dat sy noch Schip noch Berck daeromme selfs behoeft te equipperen om het felve te halen, als alleen om haer Swarten of Negros tot haer Slaven, dat sy selfs doet, hebbende daer oock vanghemaect een groote en profitable Negotie op veel andere Landen en Rycken. Ende wat haer Oost-Indische en Brasijlsche Koopmanschappen betreft, als mede haer Sout, en andere Waren, die sullen haer soo wel van alle de voorseyde Natien af-ghehaelt werden als van ons: Hier en tegen wy genieten by haer vrientschap, en trecken naer ons, door de groote menichte van Schepen en Koopluyden, die wy hebben, het grootste ghedeelte van die voorfz Negotie, behalven dat wy daer door met kleyne kosten selfs in Portugael ons Sout halen, dat wy anders ten dierste van andere soude moeten gaen kopen, sulx datter uyt dese Landen jaerlycx eenige hondert Schepen op Portugael varen, tot onghe-looiflijk groot profijt van onse Inghesetenen alhier, en blyckt van selfs daer uyt de losheyt en 'tkleyn verstant van onse West-Indische *Observateur*, sustinerende, *Dat na sijn en veel wijs Luyden verstant, dese Landen aen den handel van Portugael niet veel ghelegen is.* Een recht West-Indisch Compagnyes oordeel en verstant: Het welcke soo grof is, dat het nergens toe deugt.

Dat

VIII.

DA T den afval van Portugael uyt de gehoorfaemheyt, of om beter te segghen, uyt de Tyrannye van Castilien, is buyten alle questie gheweest van seer groote consideratie, ten aensien van desen Staet: want behalven dat den Koningh van Castilien daer door is verswackt, niet alleen van Portugael selfs en Algarve, maer oock van alle de Landen en Steden van *Oost-Indien*, *Brasilien*, *Angola*, de *Eylanden van Tercera*, *Madera*, en eenige Plaetsen gelegen in *Barbarien*, onder 't Rijk van Portugael behorende; soo is het selve Ryck daer door noch gheworden sijn alder-schadelijckste Vyant, als die alder-dichtst of naest aen hem is ghelegen, en in sijn eyghen Landt. Sulcx dat voor alle des-selvs Bondghenoten daer door een wyde deure is geopent omme hem daer langs voorts t'eenemael te ruyneren met hulpe en assistentie van Portugael. Ofte om alle andere sijne Castiliaensche Landen teghens hem op te hitsen om van gelycke te doen, ende die bequamelyck daer lange te connen assisteren; waer by dat desen Staet geen cleyn verlichtinghe in hare Oorloge heeft genoten; Sulcx dat men met waerheyt wel segghen mach, dat desen afval een van de voornaemste en principaelste oorsaken is, dat desen Staet haer oorloghe tot soo een geluckige en gewenscht eynde heeft gebracht: Daer en boven hebben dese Landen daer door wederom ghekrege hare oude Portugaelsche Handel en Commercie, soo van hier derwaerts, als van daer herwaerts, ende nae andere Quartieren en Landen, en daer weder heenen, haer oorspronck en fundament daer uyt hebbende: zynde alle deselve van seer groote consideratie, als hier vooren, en op andere plaetsen breeder is aen-gewesen: Eyntlyck is daer door de West-Indische Compagnye absolutelyck verlost en bevrydt gheworden van hare

totale ruïne en ondergangh, dewyle den Koningh van Castilien met hulpe van Portugael niet af-gelaten soude hebben van deselve Compagnye, die alreede buyten aeffem lagh, en onmachtich was haer te defenderé, met sware Vlooten, en groote Macht van Krijgs-volck continuelyck, ja meer en meer op't lyffte vallen en te vexeren, het welcke sy niet machtich was uyt te staen, maer soude noodtsakelyck Brasilien hebben moeten verlaten: Sulcx dat desen Staet aen d'een zyde, en alle Ingesetenen van dien aen d'andere zyde, ende insonderheyt oock de West-Indische Compagnye, derwegen aen Portugael op't alder-hoogste zyn verobligeert.

I X.

DAT de voorsz afval van Portugael buyten alle questie is geweest een werck Godes, volgens het segghen van elck een: En als men onpartydich 'tgepasseerde daer van wel bedenckt, namentlyck, hoe secreet dien Raedt is ghebleven, hoe geluckich die is gesuccedeert; hoe weynich bloets daer is gestort; in hoe corten tijdt die is uyt-gewrocht; hoe eendrachtich al 't Volck van Portugal sulcx hebben gelaudeert en geaprobeert, selfs mede alle de Groote van't Lant, soo geestelyck als wereltlyck: Hoe alle Landen en Collonien van Oost-Indien, Brasilien, Angola, mitsgaders de Eylanden van Tercera, Madera, en andere plaetsen haer met deselve oock hebben geconformeert: Hoe klackeloos en slecht alle de Sterckten van 't Ryck, beset met Castilianen, of soodanige Gouverneurs, zyn overghegaen: Hoe ras 'tvoorsz Ryck sich selven in defensie heeft gebracht, en over-al op alles ordre ghestelt: Hoe weynich schade den Koningh van Castilien 'tselve tot noch toe, so met openbaer geweld, als heymelycke practycken heeft ghedaen: Hoe wonderlyck Godt almachtich den Koningh *Don Johan*.

Johan de Vierde tot noch toe heeft bewaert: Ende eyndtlijk, hoe genadelick deselve 'tvoorsz Ryck bystaet en te hulp komt, en onder andere nu ter tijt met de nieuwe Revolte van Napels, even ten tyde als al de Werelt oordeelt dat sy door onse Vrede met Castilien en haer uyt-fluytinge verloren is: Wie sal dit alles over-leggende, niet oordeelen en ghelooven dat Portugael wel Portugael sal blyven, of dat Godt almachtich het selve by hare tegenwoordige vryheyt wel vorder sal bewaren, en dat in spyt van alle haer Vyanden. Ick late staen de trouwe en groote assistentie, daervan sy verseckert is uyt Vranckryck en andere Landen, boven die sy selfs heeft tot haer defensie; waer uyt sulcx mede wel is af te nemen.

X.

DAT Portugael, namentlyck, soo wel aen d'een zyde de principaelste van't Ryck, in't beraetslaghen en resolveren van haer Revolte, als aen d'ander zyde den Koningh *Don Johan de Vierde*, doen Hertoch van Bragance, in't accepteren van de Kroon, mitgaders daer nae het al-ghemeene Volck des Lands soo gheestelyck als wereltlyck in't toestaen en approberen van 't een en 't ander, voornamentlijk gesien hebben op *Vranckryck* en desen *Staet*, wesende doen in Oorloghe met Castilien, en vastelijck ghelooft hebben, jae niet eens daer aen ghetwyffelt, dat sy van deselve niet alleenelyck treffelyck soude werden ge-assisteert en gesecondeert, soo lange als sy in Oorloge met Castilien souden zyn, maer oock dat sy geen Vrede noch Trefves daer mede soude maecken buyten haer; en dat soo wel d'een als d'ander haer wel thien mael bedocht soude hebben van't selve te beginnen, soo sy daer aen eens hadden ghetwyffelt. Doch wat Vranckryck belanght, dat buyten alle twyffel sijn Majesteyt haer niet en sal verlaten, maer dat Hy, volghens sijn belofte

belofte en Contract met haer gemaect, of haer sal in sijn Vrede met Castilien besluyten, soo hy die maeckt, of een langhen Trefves voor haer bedinghen, ende daer naer in Oorloghe commende, haer met macht assisteren; sulcx dat deselve nimmermeer sal lyden dat Castilien wederom Meester sou werden van Portugael. En wat ons aengaet, wie isser van eenich gesont oordeel, die niet en sal goet vinden dat wy van ghelycke behooren te doen?

XI.

DA T gheen Volck of Natie minder vougt of past onderlinge twist of oorloge als wy met de Portugesen, of dese Staet met Portugael, ten aensien van de groote en treffelycke Commerce, die onse Inghesetenen met haer, en sy wederom met ons hebben, die absolut de grootste is van allen, ghelyck dat soo notoir en evident is, en de dagelycxsche experientie ons dat leert, dat niet noodich is eenich besonder bewys daer meer van te doen; welcke Handelinghe en Commerce daer door niet alleen onse Inghesetenen werden ontrocken, maer andere Volckeren en Natien toe ghejaegt, tot merckelycke af-breuck van de al-gemeene Handel, luyster, eer en reputatie deser Landen, en d'incomsten van dien, mitsgaders tot verarminghe en vertreckinghe der selver Onderdanen; bysonderlyck dewyle dat wy en de selve Natie een en deselve Interessen hebben in veel importante buyten-landsche Trafijcquen, als namentlyck in Oost-Indien, Brasilien en Angola, der welcker Handel wy met malcanderen gemeen hebben, sy so veel en groot als wy; en daer wy en sy elck onse Vasticheden, Collonien en Vrienden hebben en Bontgenoten, en daer wy gelijk als gebueren zijn, en dienvolgens d'een den ander niet als wel dienen te bejegenen, of dattet anders tot merckelijcke schade, soo wel des eenen

eenen als des anderen handel uyt-valt; ghelyck men dat met clare oogen tegenwoordich in Brasilien en Angola siet gebeuren, en noch meer sien sal, by aldien de gerefen misverstanden, tusschen ons en Portugael, niet in tijds werden wech genomen en by geleyt, en dat met een eeuwige vrede en vrientschap met malcanderen te maken.

XII.

DA T als men de Regeeringe en d'Actien van de West-Indische Compagnye met een rijp verstant en oordeel wel examineert, van vooren tot achteren, van eerste tot leste, dat men sal bevinden dat alles van eersten aen sich gevoegt en gheschickt heeft tot haer ruyne; gelyck men siet dat sy haer groot Capitael van over de hondert en vijftich tonnen gouts, mitsgaders alle haer Beuyten of Prysen, die extraordinaris groot, jae noch meer als eens soo veel zyn geweest; als mede de menichvuldige Subsidien die sy van't Landt heeft becomen, oock veel millioenen bedragende, t'eenemael heeft gespilt of gheconsumeert: sulcx dat sy teghenwoordigh niet soo veel en heeft, al verkocht sy wat sy noch besit, om haer op-gelichte Penningen te betalen. Seker wel een ellendighe saecke! Ende dat sulcx voornamentlyck is te wyten hare Bewinthebbers en Ministers, soo binnen als buyten's Lands, dewelcke door den banck, of niet capabel zyn geweest tot alsulcke directie, of al willens, om haer eygen profijts wille, de saken daer naer ghestiert hebben; Sulcx dat, ten zy de Hooghe Regeeringhe des Lands het Roer van dese Compagnye selfs in handen neemt, nimmermeer te hoopen is, dat haer vervallen Staet geredresseert, of wederom te recht ghebracht sal werden, maer ter contrarie, datter met haer noch hoe langher hoe slechter sal uyt-vallen, jae dat haer Staet t'eenemael op niet sal loopen, niet teghenstaende alle de groote assistentie die sy van desen Staet geniet, en hier nae noch

sal ghenieten, voornamentlyck soo men met Portugael gheen generale vrede en maeckt, en de Brasijlsche questie appayseert.

Laet ons nu voort-gaen, en besien wat Portugael ons presenteert: Namentlijk, *met desen Staet te handelen, ende te sluyten een eeuwige Vrede en vrientſchap, met Presentatie aen de West-Indische Compagnye te doen restitueren alle haer verloren Plaetsen in Brasil, en haer Rebellen weder tot haer gehoorsaemheyt te doen komen, mits deselve pardonnerende: Ende dat 't Contract van de voorseyde Vrede geen kracht sal hebben voor en al-eer de voorsz Restitutie &c. sal zyn gedaen: eyntlijk dat de voorsz Heer Ambassadeur met den eersien derwaerts sal gaen, om sulcx van wegen sijnen Heer en Meester sijn Majesteit van Portugael te voltrecken, sels daer onse Vloot al derwaerts is verrocken.* Wat mijn oordeel en advijs hier op belangt; ick kan niet anders sien, of hy presenteert ons meer als men van hem met redenen soude connen eysschen, namentlick de Restitutie (hiervoren verhaelt) te wege te brengen, en ons te presteeren, want dien aengaende is hy niets gehouden, noch by't Contract van't Bestant met hem *anno* een en veertich ghemaeckt, noch uyt krachte van yet anders: sulcx dat het selve is een pure vrywillighe presentatie; daer uyt dat men dan niet anders als sijn groote ghenegentheyt tot desen Staet can sien, ende hoe gaerne dat hy deselve alle goede diensten soude doen, ende de afschrick die hy heeft van d'oorloge, en het bloetvergieten der selver, met vast vertrouwen van in tijdt en wyle diergelycke vriendschappen, of andere van ons daer voren wederom te ontfangen. Ende of yemant hier tegen scude willen sustineren, dat sijn Majesteit meer als dat schuldich is te doen, en dienvolgens dat de voorseyde presentatie niet genouchsaem is, om voor ons daer op met hem het Contract van Vrede te maken: die sal ick hier niet antwoorden, maer in myn EXAMEN.

MEN *van de Brasilsche Rebelle*, en daer betoonen, dat hy hem daer inne grootelijcx abuseert.

Nu soude men hier op mogen vragen, dewijle dat dese presentatie nu soo menichmael vande Heer Ambassadeur van Portugael aen haer Ho: Mo: is ghedaen, en datse (soo het schijnt) geen regard daer op en nemen, of deselve weynich achten, te weten, soo veel de presentatie van de restitutie belangt, gelijk dat oock is af te nemen uyt de groote en machtige Vloot Oorloogh-schepen en menichte van Soldaten die sy nae Brasil senden, waer mede dat men vertrouwt of men sal alle verloren Plaetsen wederom wel haest selfs becomen, en de Rebellen tot gehoorsaemheyt brengen sonder de hulpe van Portugael. Dit alles wel geconsidereert (segh ick) soudemen mogen vragen, waeromme den Heer Ambassadeur noch continuert in dese sijne presentatie van Restitutie? Ende waeromme dat sijn Excellentie niet liever alleene staet op de Vrede, sonder vande Restitutie te vermaenen? Latende ons alleen begaen met de Rebellen te dwinghen, of daer mede te handelen, soo ons best sal goet duncken, en de verloren plaetsen wederom te kryghen; Daer op ick antwoorde: Dat sulcx gheschiedt uyt veelderley respecten; als namentlijk, voor eerst, als alreede gheseyt, uyt *een Christelycke commiseratie*, die hy heeft met soo veel duyfent Menschen, die hy weet dat nootsakelijck sullen werden om den hals gebracht, uyt-geplondert, af-ghebrant en verjaegt, ten zy over het eene met het ander, hier of daer in Brasil wert gheacordeert; als mede uyt *liefde* tot sijn Natie, en die van sijn Religie, meerendeels oock maeghschap van sijn Onderdanen en Vrienden zynde. Eyndtlijk uyt *Consideratie van Staet*, als wel wetende dat het eene sonder het andere niet en can noch en sal geschieden, noch gehandelt, noch gheacordeert werden, en daeromme dat beyde tesamen en ghelyck moet gaen, of nae

blyven; Want houdt dat voorſeker, dat Portugael aen d'een zijde geen vrede alleen met deſen Staet wil noch ſal maecken, ſonder de Rebellen daer inne te comprehenderen, of verſekert te zyn van hare reconciliatie; noch dat de Rebellen immermeer haer onder de ghehoorſaemheydt van de Weſt-Indiſche Compagnye wederom ſullen begeben, ſoo lange ſy ſien datter tuſſchen deſen Staet en Portugael geen eeuwige Vrede is ghemaeckt, al waer't ſchoon dat men haer preſenteert te pardonneren; en dat op hoope van wederom onder Portugael te geraken by d'oorloge met de Compagnye. En of men hier tegen wil ſegghen, men ſal haer wel dwinghen tot de voorſeyde ghehoorſaemheydt: Soo antwoord ick daer op, dat ons dat onmoghelyck is te doen, om dat ſy, ten aenſien van de grooten haet die ſy ons, en de liefde die ſy den Koninck van Portugael toe-dragen, liever alles in brant ſullen ſteken, en met haer haven en goet na de Bahia vertrecken, dan daer toe gedronge te werden; ſulcx dat haer niets anders daer van can noch ſal divertteren als het gemaeckte Contraet van Vrede met Portugal, by't welcke datſe ſien dat ſy van haer geabandonneert zynde, gheen ander toe-vlucht noch uyt-comſte hebben noch ſien als haer wederom onder de ghehoorſaemheydt vande Compagnye te begeben. En is't daerom oock vaſtelyck te gheloooven, dat de particuliere van Portugael, en die van de Bahia, die de Rebelle continueelyck hebben geſtijft en geaſſiſteert, haer dat nimmermeer oock ſullen raden, al mede op hope als voren. Ende dat daeromme den Heer Ambaſſadeur van Portugael nuter tijdt oock ſoo ſeer ſtaet op het maecken van de Vrede met ons, daer den Trefves noch wel vier jaren duyr; om dat daer aen niet eens en is te twiſſfelen, by aldien dat men het voorſz Contraet met hem ſoo van't eene als't ander in corte tijdt en maeckt, dat hy van hier ſal vertrecken, ende dat Portugael daer op openlyck

lyck met desen Staet oock sal breken, soo haest als sy hoort dat d' onse haer Vloot, gaende nae de Bahia, hebben aen-ghetaft, ofte uyt oorsake, dat wy het Bestant alreede gebroken hebben met het in-nemen van het Eylandt van Taparica als andersins nae haer gevoelen, en voorts dat sy de Rebellen sal assisteren, en in haer protexie en gehoorzaamheyt nemen, en haer also weder om Meester maken met geweld en practycke van gantsch Brasiliën. Het welcke sy oock myns achtens, sal connen doen, gelijk in't vervolg van desen sal blycken. En is dit alsoo mijn oordeel en ghevoelen van waeromme den Heer Ambassadeur nu ter tydt soo hart aenhoudt op't een en 't ander.

Wt alle 'twelcke ick dan, mijns oordeels, met goede redene besluyte, dat voor ons best waer de voorz presentatie van Portugael aen te nemen, en daer op een eeuwige Vrede en vrient-schap met haer op te rechten.

Kort Extract uyt eenige Propositionen, by
de Heer *Francisco de Sousa Continho*, Ambassadeur van *Don Iohan de Vierde*, Koninck van Portugael, Algarve, &c. aen de Ho: Mo: Heeren Staten Generael en derclver Gecommitteerde gedaen, aengaende de restitutie vande verloren Plaetsen in Brasil, ende de Rebellen van desen Staet.

Wt die van den 16. Augusti, 1647.

Hooge ende Mogende Heeren, &c.

WT den naem van den Koninck mijn Heer, presentere ick te doen de restitutie van *Pernambuco*, indien dat uwe Ho: Mog: gelieven te besorgen door haer Volmachtigen, datter tusschen

den Koninck van Portugael ende den Koninck van Castiliën besloten wert, is't geen eeuwige Vrede, ten minsten dan een tijdelicke.

Soo presenteert u Sijn Majesteit het quaet van *Pernambucq* te restaureren met sijn Macht, en op sijn kosten; Soo dat alle de Plaetsen die aen de Jurisdictie van *Pernambucq* toe-komen, u Lieden ten vollen sul-len werden geresitueert, ende dat het ongehoorsaem Volck wederom als vooren sich sal onderwerpen uwe Regeeringe.

Ende dit sal Syn Majesteit niet met woorden, maer metter daet getrouwelyck volbrengen.

Daer is noch tijt, soo ghy-lieden maer wilt, om dese sake te weghe te brengen.

Doch soo ghy Lieden weygerigh blyft, 'twelck Godt verhoede, soo protestere ick voor Godt, ende sijn H. Kerck, van alle het quaet dat spruyten sal nyt een soo onnoodige en onrechtveerdighe Oorloge.

Voorts segge ick, dat Syn Majesteit my bevolen heeft het Gouvernement van Brasil, op dat ick aldaer in't werck soude stellen 'tghene ick hier met u Lieden sal besluitten.

Defen last neem ick aen met geen ander insicht, als om den Vrede te bevestigen tusschen twee Natien, aen wien ten weder-zijde soo veel daer is aen gelegen, dat sy met malcanderen vrientschap onderhouden.

Van hier in u eygen Schepen sal ick myne Reyse na Brasil aen-nemē.

Ende by aldien dese myne propositie en belofte van restitutie u noch niet en behaegt, segt u meeninge: al wat moghelijk is, en redelijk, jae noch meer sal sijn Majesteit aen-nemen.

'tGeene men hier met een vriendelijck Accoord kan eyndigen, waer om soude men dat aen de wapenen over-gheven, ende in d'uytcomste stellen van de onsekere Fortuyn?

Ghy Lieden hebt u resolutie ghenomen van in Brasil te oorloghen; doch u handen hebt ghy daer toe noch niet vaerdigh gemaect.

Daer zyn noch geen onkosten gedaen: Soo lange als den steen nyt de hant noch niet en is geworpen, kan hy gehouden werden; maer geworpen zynde, is't onseker waer hy valt.

Daerom noch eens, ende ten derden mael, ben ick u Lieden ernstich biddende, in een soo gewichtige sake als dese, daer soo veel aenhangt, niet naer passie te oordeelen: maer te volgen het richtsnoer des redens en verstants.

'Tis een onnoodige Oorloge die ghy Lieden in Brasil soudt aen nemen; want daer is geen reden toe, dewyle ick in mijn propositie wech neme het fundament van dien.

'Tis een sware Oorloge, en niet soo licht als sy wel van sommighe u voor geschildert wert.

Ick bekenne wel dat daer uyt het Ryck van Portugael veel leet en schade kan spruyten.

Maer houdtet oock voor seker dat ghy Liedten van leet en schade in deselve niet bevryt sult zijn.

Soo wie sonder gal, en met een bedaert ghemoet in dese saecke wilt oordeelen, die sal sien dat uyt onse minnelijcke over-een-komste of accoord sal spruyten menigvuldich goet, ende onwaerdeerlijcke profijten.

Ter contrarie, dat onse tweedracht niet anders als last en schade, wee en droefheyt aen beyde zyde kan baren.

Ick versoecke hier op uwe Ho: Mog. Antwoort.

Wt die van den 15. October, 1647.

Hooge ende Mogende Heeren, &c.

Dus dan ten *Eersten*, segghe ick: Dat ick nu niet meer sal spreken van in-ghesloten te werden in't Traetaet van de generale Vrede tot Munster.

'Tis myn Heer en Koninck voor als nu genoeg een oprechte Vrede met desen Staet alleen te maken en te bevestigen.

Ten *Tweeden*, soo presentere ick u een volcomen restitutie te doen doen van alle de Plaetsen van *Pernambuco*, door de Rebellen ingenomē.

Ten *Derden*, wataengaet uwe Ho: Mo: Vloot, daer van mogen uwe Ho. Mo. naer haer goet-duncken disponeren; altyd ick en soecke in't alderminste niet op te houden.

Nu dese goede saken, die niet ick, maer uwe Ho. Mog. op-houden, kunnen in min als vier maenden, tot u genoeg besloten en voltrocken werden.

Over sulcx oordeel ick de korste en seeckerste wegh te zyn, dat wy dadelijck dese saken by der hant nemen, en daer over met malcanderen in handeling treden.

Dewelcke besloten zynde, om te betoonen datse van mynent wegen gheen uyt-stel sal lyden, presenteer ick my dadelijck daer aen naer Brasil te embarqueren.

Waar

Waertoe, van nu af, ick van u Ho. Mo: verfoecke voor my een Schip te willen laten gereet maken.

Met dewelcke, Godt my behouden reyse ghevende, ende possessie genomen hebbende van dat Gouvernement, sal u doen overleveren alle de Plaetsen die ick uyt den naem van sijn Maj: u hebbe gepresenteert.

Ick ben van sijn Maj: geauthoriseert, gewapent, ende voorsien met alle noodtsaekelijke macht en qualiteyt, sonder dat ick behoefte te wachten naer andere.

Waer mede ick geloove dat uwe Hog: Mog: sullen verstaen dat die gene die uwe Ho: Mo: op alsulcke maniere aen-spreect, niet en soeckt de sake op te houden, maer grootelijcx te vorderen.

NOTA.

Naederhandt heeft de voorsz Heer Ambassadeur, door verscheyde Personen van sijnen Huysse, dese sijne presentatie vernieuwt, ende daer by noch ghepresenteert alle de preteritien van de West-Indische Compagnye te submitteren aen onpartyde Arbiters.

Het selve heeft hy wederom self gedaen aen de Heeren Gecommitteerde van haer Ho: Mo: op den 1. Novemb. daer aen t'sijnen Huysse; als oock naderhandt by verscheyde Memorien tot dien eynde over-ghelevert: Ende eyntlijck mede by sijne Propositie gedaen ter Vergaderinghe van haer Hog: Mog. op den 28. Novembris daer aen: met nader presentatie, soo haer Hog: Mo. geraden vonden liever in Brasil te laten handelen, naer dat haer Volck en Macht daer soude zijn, dat hy sulcx aen-nam, ende daer mede te vrede was.

Daer naer heeft hy de Heeren Gecommitteerde Bronckhorst ende Bruyninx op't nieu dien aengaende verslekt, ende onder andere ghepresenteert met desen Staet te handelen op conditie, soo't haer goet docht, dat alles soude blyven in Brasil ghelyck het op't sluyten van't Contract daer soude staen, ofte ghelyck daer soude bevonden werden op de tydinge van dien. *Item*, dat de Vrede tusschen Portugael en desen Staet eerst vast soude staen, nae dat de voornoemde Plaetsen souden zyn gerestitueert. En ten lesten, wat de Differenten aergingh, dat hy te vrede was, dat, soo deselve door hem, of sijn Nae-volger in de Ambassade, of eenich ander Persoon, die sijn Majesteit daer toe sal comitteeren, niet en konde by-geleyt en geaccordeert werden, dat deselve, by Arbiters ten weder-zyde te kiezen, soude werden gedecideert.

Alle het welcke de voorsz Heer Ambassadeur by sijn memorie van den 6. Martij 1648. wederom heeft geconfirmeert.

